แนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

Guidelines for The Development Of Team Building Of Teachers According to Sangahavathut 4 Primary Schools Under The Ang Thong Primary Educational Service Area Office

ธนุตรา วีระสัย[1]
Thanuttra Werasai[1]
ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ[2]
Dr.Padet Jongsakulsiri[2]
ดร.ลำพอง กลมกูล[3]
Dr.Lampong Klomkul[4]
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Educational Administration Faculty of Education
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
E-mail: Phakkad.ton@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการสร้างทีมงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านบุคคลในทีม รองลงมา ได้แก่ ด้านอำนาจของผู้นำทีม และด้านลักษณะการทำงานของทีม ๒. วิธีพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยรับผิดชอบในการทำงาน เคารพกฎและกติการ่วมกัน กำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล ผู้นำใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม แบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงานไม่ทับซ้อน สร้างความเข้าใจร่วมกัน การหาข้อยุติหรือข้อสรุปการปฏิบัติงาน บำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง สมาชิกสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ บุคคลในทีมเป็นนักคิดในการทำงาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด ใช้อำนาจตามกฎหมาย มีวินัยและความรับผิดชอบ เกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมทำให้ทีมเข้มแข็ง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครู, หลักสังคหวัตถุ ๔ , โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

Abstract

This research found that: 1.The state of self-learning in the situation of the epidemic of the Coronavirus Disease 2019 was at a high level in all 5 aspects. When considering each aspect, it was found that the learning aspect was at the highest level. The mean was 4.03, the standard deviation was 0.241, and the learning management method was at the lowest level. The mean was 3.97 and the standard deviation was 0.451. 2. Methods for developing students according to the Principle of Influence 4 to promote self-learning in the situation of the epidemic of the corona virus 2019, it was found that learners had perseverance in self-control. Responsible for assigned tasks self-satisfied learning Pursuing knowledge and being able to push yourself to study various subjects. Do not abandon what you have learned from your actions. Be vigilant. Use intelligence to benefit yourself and society to the fullest. Willingness to learn on their own which is not caused by the coercion of focusing on the body of knowledge Learning for real practice aims to develop one's self, both physically and mentally, intellect, knowledge and virtue. 3. Guidelines for the development of students according to the principle of power 4 to promote self-learning in the situation of the epidemic of the corona virus 2019 of students in schools under the Sing Buri Primary Educational Service Area Office. By teaching management to instill learners to have perseverance in self-control. And responsibility for assigned tasks to learn on their own with satisfaction, seeking knowledge and being able to push yourself to study various subjects. Develop learners to be good people with morals and ethics, being able to distinguish between good and evil from right and wrong with a reason.

Keywords: Guidelines for The Development of Team Building Of Teachers According,

Sangahavathut 4, Primary Schools Under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ปัญหาของการจัดการศึกษาปัญหาหนึ่งมาจากปัจจัยด้านตัวครูสอนในโรงเรียนเอง ทั้งนี้เพราะผู้สอน คือ สัญลักษณ์ขององค์กรต้องมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในการพัฒนาให้เป็นสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจะต้องพัฒนาผู้สอนให้มีความเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่ดีด้วย ทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ หรือมีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะสามารถชี้นำและพัฒนาสังคมได้ หากผู้สอนมีความสามารถสูงและเป็นผู้นำวิชาชีพที่มีสมรรถนะมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดีจึงจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม ทีมงานมีความสำคัญต่อการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานของผู้สอนจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของการทำงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานของผู้สอนยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของหน่วยงานนั้นอีกด้วย หน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทีมงานของครูด้วยเหตุผลต่อไปนี้คือ งานบางอย่างไม่สามารถทำสำเร็จเพียงคนเดียว หน่วยงานมีงานเร่งด่วนที่ต้องการระดมบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด งานบางอย่างต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญจากหลายฝ่าย งานบางอย่างเป็นงานที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นงานที่ต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทาง วิธีการ และเป้าหมายใหม่ ๆ หน่วยงานต้องการสร้างบรรยากาศของความสามัคคีให้เกิดขึ้น การสร้างทีมงานของครูที่มีคุณค่า เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษาได้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อองค์กรทุกประเภท การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเจริญก้าวหน้าขององค์กรมีการร่วมมือของบุคคลในทีม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือกับผู้บริหาร ผู้นำกลุ่ม หรือบุคคลในกลุ่มการกระทำนี้คือการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปพัฒนาให้โรงเรียนสู่ความเป็นเลิศนั่นเอง (ไชยวิทย์ แจ่มเที่ยงตรง, ๒๕๖๔: หน้า ๒๐๒-๒๐๓) ทีมงาน คือ กลุ่มบุคคลที่มาทำงานร่วมกัน มีการประสานบทบาทหน้าที่รับผิดชอบเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน การทำงานเป็นทีมต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการสื่อสาร การประสานงาน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ทีมมักจะต้องการทักษะในเรื่องการตัดสินใจแบบฉันทามติ การแก้ไขความขัดแย้งการรับฟังและการยกย่องชมเชย ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการพัฒนาทีมงาน (วรรณพร ไกรเลิศ, ๒๕๕๔) การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของหน่วยงานนั้นอีกด้วย (สุนันทา เลาหนันทน์, ๒๕๕๑) น่วยงานที่ประสบความสำเร็จได้ใช้ทีมงานที่เพียบพร้อมไปด้วยทักษะของตนโดยสนับสนุนให้

คนทำงานร่วมกัน และทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะเชิงเทคนิคใหม่ ๆ เสมอ (ชาญชัย อาจินสมาจาร, ๒๕๕๓)

การทำงานระบบทีม (Teamwork) : หมายถึงการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจกันในระบบทีม คำนี้จะมุ่งเน้นไปยังระบบตลอดจนกระบวนการทำงานมากกว่าที่จะพูดถึงในส่วนของบุคคล ซึ่งการทำงานระบบทีมนี้นอกจากการร่วมมือกันแล้ว สิ่งสำคัญของการทำงานระบบทีมก็คือการวางเป้าหมายร่วมกัน และร่วมแรงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างไรการทำงานระบบทีมที่ดีนั้นก็ต้องอาศัยทีมงานที่ดีด้วย ทั้งสองสิ่งนี้เกี่ยวเนื่องกันและก่อให้เกิดความสำเร็จได้ในที่สุด การทำงานเป็นทีม เป็นประเภทหนึ่งของการทำงานกลุ่ม (Group Work) ทีมงานทุกทีมงานจัดเป็นกลุ่มทำงาน แต่กลุ่มทีมงานทุกกลุ่มอาจจะไม่เป็นทีมงานเสมอไป เนื่องจากจากทำงานเป็นกลุ่มนั้นเป็นการทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เพื่อการทำงานที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีเป้าหมายร่วมกัน มีลักษณะการทำงานหลายแบบ มีการทำงานที่ประสานกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันตั้งไว้ ดังนั้นผู้บริหารควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงาน คือ หลักสังคหวัตถุ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์กันและกัน พระพุทธองค์ทรงอุปมาสังคหวัตถุไว้ในสังคหสตรเปรียบเหมือนกับพาหนะที่ จะนำคนไปสู่ความเจริญในโลก “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้แสดงหลักธรรมหมวดสังคหวัตถุ ๔ ไว้ใน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค มี ๔ ประการ คือ ทาน-การให้ ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ-วาจาเป็นที่รัก อัตถจริยา-การประพฤติประโยชน์ และสมานัตตา-การวางตนสม่ำเสมอ โดยหลักสังคหวัตถุ ๕ ประกอบด้วย ๑) ทาน คือ การเกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ๒) ปิยวาจา คือ การใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยายคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ๓) อัตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึง การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ๔) สมานัตตตา คือ การร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อลดความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ นำมาประยุกต์ในการบริหารอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาสภาพการสร้างทีมงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

๒) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จากแหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis ๒) แจกแบบสอบถามครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน ๓๐๒ คน จากแหล่งข้อมูล : ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เครื่องมือ : แบบสอบถาม การวิเคราะห์ : ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๓) สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการสร้างทีมงานตามหลักหลักสังคหวัตถุ ๔ จากแหล่งข้อมูล : กลุ่มผู้บริหาร ครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คน เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

๑. ประชากร ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน ๑,๓๙๙ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน ๑,๓๙๙ คน จำนวน ๓๐๒ คน

ผลการวิจัย

๑.สภาพการสร้างทีมงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบุคคลในทีม ด้านอำนาจของผู้นำทีม และด้านลักษณะการทำงานของทีม ตามลำดับ ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการสร้างทีมงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม ๓ ด้าน

สภาพการสร้างทีมงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง	n = กลุ่มตัวอย่าง ๓๐๒			
	ระดับความคิดเห็นของครู			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านบุคคลในทีม	๓.๗๗	๐.๗๗	มาก	๑
๒. ด้านอำนาจของผู้นำทีม	๓.๗๔	๐.๘๒	มาก	๒
๓. ด้านลักษณะการทำงานของทีม	๓.๗๐	๐.๗๙	มาก	๓
ภาพรวม	๓.๗๔	๐.๗๙	มาก	

๒. ผลการศึกษาวิธีพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีวิธีการดังนี้

๑. ด้านบุคคลในทีม ได้แก่ ๑) มีความรับผิดชอบในการทำงาน เคารพกฎและกติการ่วมกัน ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ยอมรับความแตกต่าง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ๒) มีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัส ในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม ๓) รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ๔) เจรจาที่อ่อนหวาน การพูดจาต่อกันการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ต่อทีมงาน

๒. ด้านอำนาจของผู้นำทีม ได้แก่ ๑) การกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ ๒) มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มที่ดี คิดอะไรใหม่ ๆ วางแผนการทำงานได้ดี มีวินัยและความรับผิดชอบ ทักษะในการสร้างแรงจูงใจ เป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยม คิดวิเคราะห์ที่ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ๓) ผู้นำใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม ชมเชย ยกย่องคนในทีมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๓. ด้านลักษณะการทำงานของทีม ได้แก่ ๑) แบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงานไม่ทับซ้อน แต่ละคนควรมีหน้าที่ที่รับผิดชอบชัดเจน เพื่อให้ทุกคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย ๒) การปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจร่วมกัน การหาข้อยุติหรือข้อสรุปการปฏิบัติงาน ๓) การบำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ๔) ไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์

๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีดังนี้

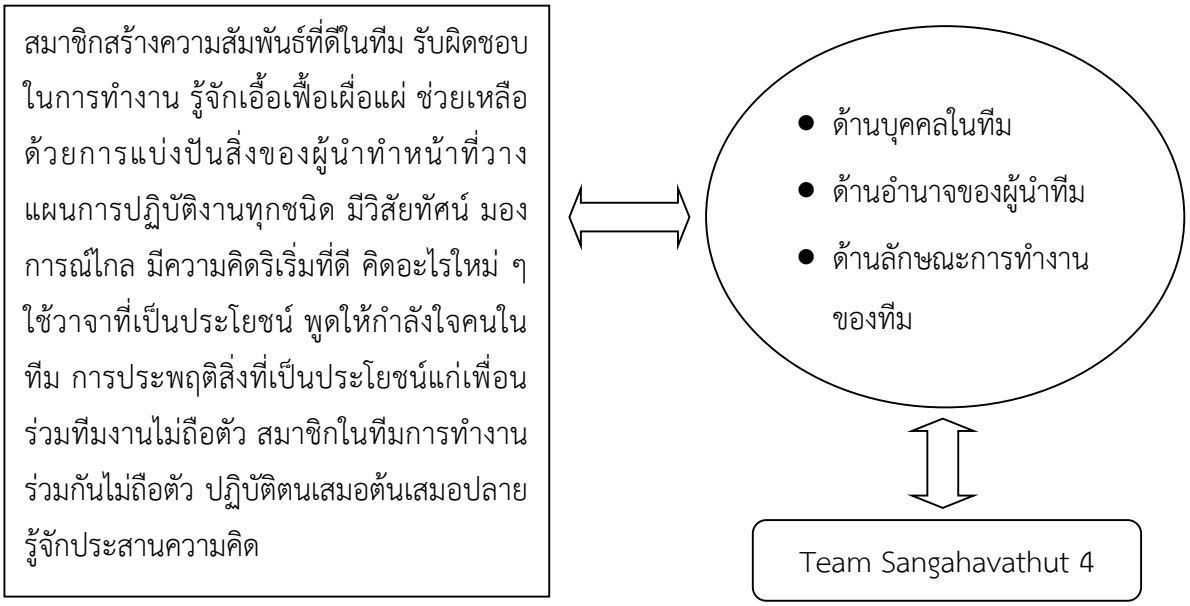
๑. ด้านบุคคลในทีม ได้แก่ สมาชิกสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ บุคคลในทีมเป็นนักคิดในการทำงาน เป็นนักประเมินผลวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์การทำงานของทีมงานรับผิดชอบในการทำงาน เคารพกฎและกติการ่วมกัน ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ยอมรับความแตกต่าง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน กำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น

๒. ด้านอำนาจของผู้นำทีม ได้แก่ ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด ใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือ ตามตำแหน่งหน้าที่ กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มที่ดี คิดอะไรใหม่ ๆ วางแผนการทำงานได้ดี มีวินัยและความรับผิดชอบ ทักษะในการสร้างแรงจูงใจ เป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยม คิดวิเคราะห์ที่ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม ชมเชย ยกย่องคนในทีมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๓. ด้านลักษณะการทำงานของทีม ได้แก่ ลักษณะการทำงานของทีมควรเกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมทำให้ทีมเข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มสร้างและโฟกัสเป้าหมายร่วมกัน ใช้วิธีประสานประโยชน์ในเรื่องความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงานไม่ทับซ้อน แต่ละคนควรมีหน้าที่ที่รับผิดชอบชัดเจน เพื่อให้ทุกคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย ปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจร่วมกัน การหาข้อยุติหรือข้อสรุปการปฏิบัติงาน บำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ดังภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “TS”

ที่มา : นางสาวธนุตรา วีระสัย, ๒๕๖๕.

คำอธิบายสัญลักษณ์

แผนภาพที่ ๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อ่างทอง” โดยผู้วิจัยสรุปได้เป็น “TS” สมาชิกสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม รับผิดชอบในการทำงาน มีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มที่ดี คิดอะไรใหม่ ๆใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม เกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมทำให้ทีมเข้มแข็ง การบำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงานไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์เพื่อทีมงานคุณภาพของโรงเรียนต่อไป

การอภิปรายผล

ผู้วิจัย พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ดังต่อไปนี้

๑. สภาพการสร้างทีมงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีดังนี้

๑.๑ สภาพการสร้างทีมงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบุคคลในทีม รองลงมาได้แก่ ด้านอำนาจของผู้นำทีม และด้านลักษณะการทำงานของทีม จากความคิดเห็นของครูดังกล่าวเนื่องจากสมาชิกสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ บุคคลในทีมเป็นนักคิดในการทำงาน และเป็นนักประเมินผลวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์การทำงานของทีมงาน ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด ผู้นำทีมใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือ ตามตำแหน่งหน้าที่ และผู้นำกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะเกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมทำให้ทีมเข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มสร้างและโฟกัสเป้าหมายร่วมกัน และใช้วิธีประสานประโยชน์ในเรื่องความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ อัญชลี รัตนรุ่งโสภณ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยสรุปว่าปัญหาการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และการเปรียบเทียบปัญหาการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ยกเว้น ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเป้าหมายที่เห็นพ้อง

ต้องกันและด้านความเปิดเผยต่อกัน และการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (อัญชลี รัตนรุ่งโสภณ, ๒๕๔๗ : บทคัดย่อ)

๒. ผลการศึกษาวิธีพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

๑. ด้านบุคคลในทีม ควรมีความรับผิดชอบในการทำงาน เคารพกฎและกติการ่วมกัน ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ยอมรับความแตกต่าง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน๒) มีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม ๓) รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ๔) เจรจาที่อ่อนหวาน การพูดจาต่อกันการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ต่อทีมงาน

๒. ด้านอำนาจของผู้นำทีม กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเองไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ ๒) มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มที่ดี คิดอะไรใหม่ ๆ วางแผนการทำงานได้ดี มีวินัยและความรับผิดชอบ ทักษะในการสร้างแรงจูงใจ เป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยม คิดวิเคราะห์ที่ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ๓) ผู้นำใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม ชมเชย ยกย่องคนในทีมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๓. ด้านลักษณะการทำงานของทีม การแบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงานไม่ทับซ้อน แต่ละคนควรมีหน้าที่ที่รับผิดชอบชัดเจน เพื่อให้ทุกคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย ๒) การปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจร่วมกัน การหาข้อยุติหรือข้อสรุปการปฏิบัติงาน ๓) การบำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ๔) ไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์

จากผลการสัมภาษณ์ครูในเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นถึงครูมีความรับผิดชอบในการทำงาน กำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เจรจาที่อ่อนหวาน การพูดจาต่อกันการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ ใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ แบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงาน ปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจร่วมกัน การบำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นพภัสสร โกสินทร์จิตต์** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ชลบุรี เขต ๑ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การกำหนดกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ หรือการวินิจฉัยสังการ การเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีการมีส่วนร่วมของสมาชิก การผูกมัดตนเองของสมาชิก การสร้างความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสารที่สมบูรณ์แบบ ทักษะในการทำงานเป็นทีม การแก้ไขความขัดแย้ง อำนาจอิสระของทีมงานการพัฒนาสมาชิกทีมงาน และการประเมินตนเอง อยู่ในนกระดับมาก ๒. ประสิทธิผลของการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ ตามกลุ่มงานโดยรวมทุกกลุ่มงาน คือ กลุ่มอำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศติดตามผลและประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน และหน่วยงานตรวจสอบภายในพบว่าประสิทธิพลการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากและ ๓. ประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาชลบุรี เขต ๑ ตามกลุ่มงานที่แตกต่างกัน (นพภัสสร โกสินทร์จิตต์, ๒๕๔๗ : บทคัดย่อ)

๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

๑. ด้านบุคคลในทีม สมาชิกสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ บุคคลในทีมเป็นนักคิดในการทำงาน เป็นนักประเมินผลวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์การทำงานของทีมงานรับผิดชอบในการทำงานเคารพกฎและกติการ่วมกัน ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ยอมรับความแตกต่าง คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน กำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น

๒. ด้านอำนาจของผู้นำทีม ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด ใช้อำนาจตามกฎหมายหรือ ตามตำแหน่งหน้าที่ กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มที่ดี คิดอะไรใหม่ ๆ วางแผนการทำงานได้ดี มีวินัยและความรับผิดชอบ ทักษะในการสร้างแรงจูงใจ เป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยม คิดวิเคราะห์ที่ดี สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ใช้วาจาที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจคนในทีม ชมเชย ยกย่องคนในทีมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๓. ด้านลักษณะการทำงานของทีม ลักษณะการทำงานของทีมควรเกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมทำให้ทีมเข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มสร้างและโฟกัสเป้าหมายร่วมกัน ใช้วิธีประสานประโยชน์ในเรื่องความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งหน้าที่ชัดเจนในกระบวนการทำงานไม่ทับซ้อน แต่ละคนควรมี

หน้าที่ที่รับผิดชอบชัดเจน เพื่อให้ทุกคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย ปฐมนิเทศ สร้างความเข้าใจร่วมกัน การหาข้อยุติหรือข้อสรุปการปฏิบัติงาน บำเพ็ญประโยชน์ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนร่วมทีมงาน ไม่ถือตัว สมาชิกในทีมการทำงานร่วมกันไม่ถือตัว ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ พระสราวุธ กิตฺติปุญฺโญ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า อายุการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัต ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แตกต่างกันในด้านทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับด้านอื่น ๆ ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมไม่แตกต่างกัน (พระสราวุธ กิตฺติปุญฺโญ, ๒๕๖๐: หน้า ๕๘)

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทีมงานของครูมีลักษณะทีมที่ตรงไปตรงมา จริงใจต่อกัน ให้การสนับสนุนกัน

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทีมงานของครูมีลักษณะจัดให้มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทีมงานของครูมีลักษณะการสร้างทีมด้วยความสามารถหรือจุดเด่นของแต่ละคน

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทีมงานมีลักษณะขจัดข้อขัดแย้งภายใน

๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ทีมงานมีสมาชิกที่เข้าใจการทำงานของตนเอง และคนอื่น

๒. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติการ

๑. คนในทีมงานมีลักษณะตรงไปตรงมา จริงใจต่อกัน ให้การสนับสนุนกัน

๒. ทีมที่มีลักษณะจัดให้มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๓. ทีมงานมีลักษณะการสร้างทีมด้วยความสามารถหรือจุดเด่นของแต่ละคน

๔. ทีมงานมีลักษณะขจัดข้อขัดแย้งภายในกลุ่ม

๕. ทีมงานมีสมาชิกที่เข้าใจการทำงานของตนเอง และคนอื่น

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษากระบวนการส่งเสริมลักษณะการทำงานของทีมงานของครูตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา

๒. ควรศึกษากิจกรรมส่งเสริมลักษณะการทำงานของทีมงานที่ตรงไปตรงมา จริงใจต่อกัน ให้การสนับสนุนกันในการปฏิบัติงาน

๓. ควรศึกษากิจกรรมส่งเสริมการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทีมงานของครูให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย อาจินสมาจาร, (๒๕๕๓). ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก.กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.

ไชยวิทย์ แจ่มเที่ยงตรง, การสร้างทีมงานของผู้บริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนเอกชน ในประเทศไทย, **วารสารวิจัยวิชาการ**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๒๐๒-๒๐๓.

นพภัสสร โกสินทร์จิตต์, (๒๕๔๗). “ประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา: บทคัดย่อ.

พระสราวุธ กิตฺติปุญฺโญ, (๒๕๖๐). “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วน ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ๕๘.

วรรณพร ไกรเลิศ, (๒๕๕๔). องค์กรกระจายอำนาจ: The 3 Keys To Empowerment.กรุงเทพมหานคร: เอ อาร์ บิซิเนส เพรส.

สุนันทา เลาหนันทน์, (๒๕๕๑). การสร้างทีมงาน. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี.บุ๊คสโตร์.

อัญชลี รัตนรุ่งโสภณ, (๒๕๔๗). “ปัญหาการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี” **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา: บทคัดย่อ.